బ్రతుకుతెరువు వెదుక్కో...!

"అమ్మగారో - మా అమ్మ పడిపోనాది, కాలు మోపు సేసింది. యివాల కారియరు తీసికెళ్ళడానికి రాదమ్మగోరూ" - పదేళ్ళ రంగి చావు కబురు చల్లగా చెప్పింది. గుమ్మం దగ్గిర నిలిబడి గొణుగుతూ—

"ఓసి నీ అమ్మ కడుపుడకా, యిప్పుడంటే వచ్చి చెపుతావు - పొద్దుటనించి ఏం చేశావే ఈ కబురు ముందే చెపితే అబ్బాయే పట్టుకుపోయే వాడు కదా క్యారియరు. ఒసేవ్ కాంతం విన్నావుటే" అంటూ కోడలిని కేకపెట్టింది వర్ధనమ్మ - "అయినా మీకు మరీ తెగుళ్ళు లావయిపోతు న్నాయే. రాని మనిషి పొద్దుటే కబురెట్టద్దూ" - వర్ధనమ్మ కేకలకి పదేళ్ళ రంగి తలుపు చాటున నిలబడి బితుకు బితుకుమని చూస్తోంది.

"దిష్టి మొహం వేసుకుని యింకా ఎందుకు అక్కడ నిలబడ్డావు - పో- పోయి మీ అయ్యని రమ్మను యీ పూటకి"—

"అయ్య కూలిపనికెళ్ళి పోనాడండి" - లోపల్నుంచి కాంతం వచ్చి అత్తగారిని ఆపుతూ "ఏమయిందే మీ అమ్మకు ?" అంది.

"ఇందాక కడవెత్తుకు వస్తుంటే కాలుజారి పడిపోనాది - కాలు మోపు చేసింది. లెగనేకపోతుంది" అంది రంగి.

"పోనీ నీవు పట్టుకెళ్ళి యిచ్చిరా యీ పూట - " వర్ధనమ్మ అంది.

"నాకు తెలదండమ్మగోరూ - మూడు మైళ్ళు నేనెట్టా ఎల్తానండి" అంటూ మరి నిలవకుండా పరుగెత్తింది రంగి.

"హు - ఆయనకీపూట వస్తే రాసిపెట్టి వుంది. నెలాఖరు. జేబులో దమ్మిడిలేదు, ఆయనకిష్టం అని మజ్జిగ పులుసు చేశా - తినే ప్రాప్తంలేదు ఆయనకి - రోజంతా వస్తే - ఎవరు తీసికెడతారు ? యింట్లో ఎందరున్నా సమయానికి ఒకరూ పనికిరారు - ఎవరినీ ఏమనడానికి భయమే"- కాంతం నిష్ఠూరంగా ఓ విసురు విసిరి లోపలికెళ్ళింది.

సావిట్లో కూర్చుని పేపర్లో "వాంటెడ్ కాలమ్స్" శ్రద్ధగా పఠిస్తూ, జరుగుతున్నదానితో సంబంధం లేనట్టు నిర్విచారంగా కూర్చున్న రాంబాబుకి తక్కిన మాటలు ఏమీ వినపడలేదుగానీ - ఆఖర్న వదినగారి విసురు బాగానే వినపడింది. చదువుతున్న పేపరు విసురుగా టేబిలుమీద వడేసి, చరచర వంటింట్లోకి వెళ్ళి సర్దిపెట్టి వున్న క్యారియర్ తీసుకువచ్చారు. "వదినా డైరెక్టుగా చెప్పకూడదూ - ఈ విసుర్లెందుకు ?" అన్నాడు.

"నిన్నేం అనలేదు బాబూ. నీకెందుకంత కష్టం ? ఆ క్యారియరు అక్కడ పెట్టు. లేకపోతే ఉద్యోగం సద్యోగం లేదని క్యారియర్లు మోయిస్తున్నాం అంటావు" - కాంతం మూతి తిప్పింది.

"ఉద్యోగం లేనిమాట నిజమే గనక అంటారు - కర్రలు, బొగ్గులు, కూరలు మోసుకురాగాలేంది, కారియరు తీసికెడితే తప్పేమిటి" రాంబాబు ఉక్రోషంగా అన్నాడు.

కాంతం మరిది చేతిలో క్యారియరు లాక్కుని "మీ అన్నయ్యకి ఓ పూట తిండిలేకపోయినా భరిస్తా కానీ, నీ సాధింపులు నేను భరించలేను" అంది విసురుగా -

రాంబాబు అంతకంటె విసురుగా క్యారియరు మళ్ళీ లాక్కుని "యింట్లో ఇంతపెద్ద నౌకరు వుండగా అన్నయ్య వస్తు పడుకునే ఖర్మేమిటి పావలా డబ్బులు యిలా పారేయి, సైకిలద్దెకు తీసుకువెడతా- అన్నయ్యని వస్తుంచే పాపం నాకెందుకు" అన్నాడు.

రాంబాబు కీమధ్య – అంతే, ఉద్యోగంకోసం తిరిగి తిరిగి వేసారిపోయిన ఈ రెండేళ్ళనించి, ప్రతిదానికి కస్సుమంటున్నాడు – ప్రతిదానికి కోపం, ఎవరేమన్నా తన కన్వయించుకుని ఉక్రోషపడ్తాడు. ఖాళీగా వున్నాడని ఏ చిన్న పని చెప్పినా, నౌకరులా ట్రీట్ చేస్తున్నారనుకుంటూ బాధపడిపోతాడు – ఇంట, బయట అందరి మాటలు చేతలు భూతద్ధంలో చూసిన మాదిరి కనిపిస్తున్నాయి ఆతనికి.

రాంబాబు క్యారియరు పుచ్చుకుని తలుపు తీసి యివతలికి వచ్చేసరికి ఎదుట వాటా ముసలమ్మగారు తలుపుదగ్గర నించుని ఆరాటంగా చూస్తూ "క్యారియర్ తీసుకెళ్ళుతున్నావా నాయనా! ఈ దొంగముండ చెప్ప చెయ్యాకుండా మానేసింది. పిల్లడీపూట ఆకలితో వుండాలి. ఎలాగూ వెడ్తున్నావు. కాస్త మా క్యారియర్ కూడా తీసుకెళ్ళు నాయనా" అంది బ్రతిమిలాడుతూ. రాంబాబు ఏం అనలేక ఆ క్యారియర్ పుచ్చుకున్నాడు

అది పన్నెండు ఫ్లాట్స్ వున్న బ్లాకు – మూడంతస్థులు – ఒకదానికి నాలుగిళ్ళు – రాంబాబు అన్న పనిచేసే ఫాక్టరీలో పనిచేసే వారే అందరూ – కంపెనీ ఫ్లాట్స్ అవి. రాంబాబు చెరో చేత్తో రెండు క్యారియర్లు పుచ్చుకుని మరో అడుగు వేసేసరికి, మూడో యింటి గుమ్మం దగ్గర కొత్తగా పెళ్ళయిన ఆ అమ్మాయి రాంబాబుని ఏం అడగాలో తెలియక, భర్తకి క్యారియరు పంపలేక పోతున్నందుకు ఆరాటపడుతూ చూసింది, రాంబాబుకి జాలేసి "మీ క్యారియరూ యిస్తారా" అన్నాడు. ఆ అమ్మాయి సంతోషంగా తలాడించి చప్పున క్యారియర్ తెచ్చి యిచ్చింది. "మూడు క్యారియర్లు ఎలాగూ తీసికెళ్ళుతున్నావు మాది కూడా తీసికెళ్ళి పుణ్యం కట్టుకో బాబ్బాబు" అంది నాలుగో యింటి యిల్లాలు.

మొత్తంమీద రాంబాబు ఆఖరిమెట్టు దిగేసరికి ఆ పన్నెండిళ్ళవాళ్ళు పన్నెండు క్యారియర్లు అంటకట్టేశారు – రాంబాబు ఏం అనాలో తెలియక తెల్లపోతూ నిల్చున్నాడు – వాళ్ళలో ఓ ముసలాయన ఎదుటి సైకిలు

షాపునించి అద్దెకి సైకిలు తెచ్చాడు - రాంబాబు ఏదో అనేలోపలే ఆయనే వెనక - ముందు - హాండిల్‌బార్‌కి కారియర్లన్నీ సర్దేసి కట్టేశాడు- ఇరుగు పొరుగు వాళ్ళని గట్టిగా కాదనలేని రాంబాబు బిక్కమొహంబెట్టి సైకిలు ఎక్కాడు - పరోపకారం ఇదం శరీరం అన్నట్లు సైకిలు తొక్కడము మొదలుపెట్టాడు రాంబాబు.

ఫాక్టరీ అక్కడికి మూడుమైళ్ళుంది. ఆ మూడుమైళ్ళు చేరేలోపల కనీసం ముప్పైమందన్నా రాంబాబుని ఎరిగినవాళ్ళు తెల్లబోయి చూశారు. కొందరు ఆశ్చర్యంగా నోరెళ్ళబెట్టారు. రాంబాబు స్నేహితు డొకడు సైకిలు పట్టి ఆపేసి "ఏరోయ్ ఈ ఉద్యోగం ఎప్పటినించి?" అన్నాడు ఇటూ అటూ కారియర్లు చూపిస్తూ - రాంబాబు అసలు సంగతి చెప్పుకుని మళ్ళీ సైకిలెక్కాడు.

"ఏటిబాబూ యిన్ని కారియర్లు కట్టుకు బయలుదేరినావు" ఆఖరికి కిళ్లీకొట్టువాడు, చాకలాడు - ఎదురుపడ్డ ప్రతీవాడు అదే ప్రశ్న;

సైకిలు తోర్కుతూ వెళుతున్న రాంబాబుకి అందరి ప్రశ్నలు వినగానే, బుర్రలో ఒక ఆలోచన తళుక్కుమంది. ఆ ఆలోచన తట్టగానే రాంబాబులో ఉత్సాహం పుంజుకుని చకచకా సైకిలు తొక్కసాగాడు.

• • •

రామ్‌చంద్ అండ్ కో క్యారియర్ సప్లయర్స్" అన్న బోర్డు ఆ బిల్డింగ్ ముందు వేలాడుతూంది. ఆ అక్షరాల క్రిందుగా "అండ్ ఎడ్వైయిజర్స్ అండు ఫైనాన్సర్స్ ఫర్ జాబ్ సీకర్స్" అన్నది బ్రాకట్టులో రాసి వుంది.

ఆ బోర్డుముందు నిలబడి ఒక యువకుడు రెండు నిమిషాలు చదివిందే చదివాడు. లోపలికి వెళ్ళడమో, మానడమో తేల్చుకోలేక. మరీ రెండు నిమిషాలు తచ్చాడి ఆఖరికి లోపలికి నడిచాడు.

ఎయిర్ కండిషన్డు రూములో రివాల్వింగ్ కుర్చీలో కూర్చుని అతి సీరియస్‌గా ఫైళ్లు చూస్తున్న ప్రొప్రయిటరు రామ్‌చంద్ ముందు నిలబడ్డాడు.

కొద్దిసేపట్లోనే - రామ్‌చంద్ వయసు నలభై సంవత్సరాలుండవచ్చు - నగం నెరిసిన జుత్తు, కళ్ళజోడు, సూటు బూటుతో ఠీవిగా వున్నాడు. కాగితాలు చూస్తూనే "ఎస్ - వాటెకెన్ ఐ డూ ఫర్‌యూ" అన్నాడు ఒక సారి కళ్లెత్తి ఆ యువకుణ్ణి చూసి.

"బైట బోర్డు చూసి...."

"ఉద్యోగం దొరుకుతుందని వచ్చావు" — రామ్‌చంద్ పెన్ను పక్కనపెట్టి కుర్చీ చూపాడు అతనికి.

"అవును సార్" వినయంగా అన్నాడు అతను కూర్చుంటూ .... "ఏం ఉద్యోగం కావాలి ?" కళ్ళజోడు తీసి రుమాలుతో తుడుస్తూ నిశితంగా పరీక్షించసాగాడు రామ్‌చంద్....

"ఏదైనాసరే సార్ - "ఎమ్. ఏ ప్యాసయ్యాను. రెండేళ్ళుగా ఎంత ప్రయత్నించినా ఏ ఉద్యోగం దొరకలేదు. ఇల్లు గడవడం కష్టంగా వుంది. ఈ నిరుద్యోగపు బ్రతుకు ఇంక బతకాలనిపించడంలేదు" ఆరాటంగా కష్టాల కథ ఏకరువు పెట్టాడు.

"సారీ, మీ చదువుకి సరిపోయిన ఉద్యోగం ప్రస్తుతం లేదు" యువకుని మొహం సూటిగా పరీక్షిస్తూ అన్నాడు రామ్‌చంద్ - అతని మొహం చిన్నబోయింది.

"ఏదయినా ఫరవాలేదుసార్ - ప్రస్తుతానికి ఏదో చిన్న ఉద్యోగం ఉన్నా పరవాలేదు."

"ఏదయినా పరవాలేదా-" అంటూ రామ్‌చంద్ ఓ సారి ఓ ఫైలు ఓ పెద్ద ఖాతా పుస్తకం తీసి చూశాడు. "మీకు అంతగా కావాలంటే క్యారియర్లు అందించే బాయ్ ఉద్యోగం వొకటి ఖాళీవుంది. అదీయగలను" అన్నాడు రామ్‌చంద్.

ఆ యువకుడు ఒక్క క్షణం తెల్లబోయాడు- "క్యారియర్ బాయ్ ఉద్యోగమా" అన్నాడు నమ్మలేనట్టు - అంతలోనే అతని మొహం ఎర్రబడింది.

"ఏం కావాలా ?" రెట్టించాడు రామ్‌చంద్.

"సార్, చిన్న ఉద్యోగం అంటే ఏ గుమాస్తాగానైనా అని గాని, క్యారియర్లు మోసే కూలి ఉద్యోగంకాదు. మీరు నన్ను నా చదువుని అవమానపరుస్తున్నారు." ఆవేశంగా, పౌరుషంగా అన్నాడు యువకుడు.

రామ్‌చంద్ ఆ ఆవేశం చూసి చిద్విలాసంగా నవ్వి, విలాసంగా సిగరెట్టు అంటించుకుంటూ "ఉన్న ఉద్యోగం అది, కావలసింది అక్కర లేనిది తేల్చుకోవలసింది మీరు" అన్నాడు కూల్‌గా.

"థాంక్స్" విసురుగా లేచాడు ఆ యువకుడు. "కూలిపనులే అయితే మీరిచ్చేదేమిటి ? ఎక్కడైనా దొరుకుతుంది. ఆపాటిదానికి బయట బోర్డు, యీ ఆఫీసు, అట్టహాసం ఎందుకు, మాలాంటి వాళ్ళని చుట్టూ తిప్పుకుని ఫూల్స్‌చేసి పంపడానికా ? ఉద్యోగాలు యిస్తాం అన్న గొప్పలు ఎందుకు చెప్పుకుంటున్నట్టు ?" ఉడుకురక్తం ఉరకలేయగా ఆవేశంగా ధిక్కరించాడు ఆ యువకుడు. ఆ ధాటికి రామ్‌చంద్ బెదరలేదు. "మిస్టర్ - మీ పేరేమిటన్నారు ? గోపాల్ కదూ - మిస్టర్ గోపాల్ - ఆ కూలీ పనులు కూడా దొరకడం మీరనుకున్నంత సుళువు కాదు - ఏదీ ; ఒకపూట కూలి పని సంపాదించగలరేమో బైటికి వెళ్ళి ప్రయత్నించి చూడండి" అన్నాడు నవ్వి- ఆ సవాల్‌కి ఉక్రోషంతో మొహం ఎర్రబడింది గోపాల్‌కి "మిస్టర్ గోపాల్ : మీరు ఆవేశపడకుండా ఒక్క క్షణం ఆలోచించితే, నేను అన్న మాట అబద్ధం కాదని అర్థం అవుతుంది. మిస్టర్ గోపాల్ ! మీలాంటి యువకులు పెద్దపని చిన్నపని అని చూడకుండా, ఏదిపడితే అది చేయడానికి సిద్ధపడితేగాని దేశంలో ఈ నిరుద్యోగ సమస్య తొలగిపోదు. విదేశాలలో మాదిరి అభ్యుదయం సాధించాలంటే - చిన్నపని చేయడానికి ముందుకు రావడంలో సిగ్గుపడాల్సింది ఏమీ లేదని, మీలాంటి యువకులు గ్రహించి ముందడుగు వేయాలి...."

"సార్ - ఎయిర్‌కండిషన్డు రూములో కూర్చుని లక్షలు సంపాదిస్తూ ఉపన్యాసాలు చెప్పడం చాలా సుళువు-" వెటకారంగా నవ్వాడు గోపాల్.

"ఈ ఎయిర్ కండిషన్, ఈ లక్షలు ఎన్నాళ్ళు శ్రమిస్తే వచ్చాయో నీకేం తెలుసు గోపాల్ ?"

"ఓహో ! క్యారియర్లు మోసీ మోసీ సంపాదించారు కాబోలు" యింకా స్త వెటకారంగా అన్నాడు గోపాల్.

"ఎగ్జాక్ట్లీ - నిజం కనుక్కున్నావు. ఈనాడు కోట్లకి పడగెత్తిన టాటాలు, చిన్న యినప కొలిమితో ఆరంభించే యిన్నికోట్లు సంపాదించారన్న నిజం మరిచిపోయావా.... ఈనాడు లక్షలు ఆర్జించిన అందరికీ ఈ సూత్రం వర్తిస్తుందన్న విషయం మరవకు."

"థాంక్స్ సార్. యీ ఉపన్యాసాలు చెప్పడానికేనా యింత పెద్ద ఆఫీసు పెట్టుకు కూర్చున్నారు" విసురుగా వెళ్ళబోయాడు

"మిస్టర్ గోపాల్ జస్ట్ ఎ మినిట్, మీరు ఒక పావుగంట టైము స్పేర్ చేయగలిగి నేను చెప్పేది వింటారా ?"

"పావుగంట ఏం ఖర్మ - నాలాంటి నిరుద్యోగికి అంతా ఖాళీయేగా. కాని మీ నీతి బోధలు వినే వోపిక మాత్రం లేదు."

"నీతి బోధకాదు మిస్టర్ - నిజాలు, జీవిత సత్యాలు. నీలాంటి వారు విని నేర్చుకోవలసింది చాలా వుంది. నాకేం పనిపాట లేక నీతో బాతాఖానీ వేసుకోడం కా . నేను చెప్పే మాటలు ఏ ఒక్కరి జీవితానికి వెలుగు నిచ్చినా, నా కంతకంటె ఆనందం మరొకటి లేదు. నాకు చేతనయినంతగా మరొకరికి ఉపకారం చెయ్యడమే నా ధ్యేయం. కమాన్ సిట్ డౌన్ మిస్టర్" గోపాల్ మొహంలో కాస్త యింటరెస్టు కనిపించింది. వచ్చి కూర్చున్నాడు.

"మిస్టర్ గోపాల్ - ఒకప్పుడు నీలా నేనూ నిరుద్యోగినే. డిగ్రీ చేతికి వచ్చాక రెండేళ్ళు ఎంత ప్రయత్నించినా ఏ ఉద్యోగం దొరకలేదు. అప్పటి నా మనస్థితి ఎలాంటిదో నీకు తెలుసు. తండ్రి లేడు - అన్న జీతం అంతంతమాత్రం .... కాస్తో కూస్తో చదువు చెప్పించాక కూడా అన్నకి భారంగా బతుకుతూ అడుగడుగున నిరసనలు, హేళనలు, విసుర్లు

అవమానాలు అన్నీ సహిస్తూ ఎంతకాలం బ్రతకగలను. ఆ బాధ భరించ లేక ఆత్మహత్య చేసుకోవాలన్న విరక్తి పుట్టింది."

"కాని అంతలోనే అనుకోతుండా నా జీవితం మలుపు తిరిగింది. ఇదిగో ఇటు చూడు. ఈ ఫోటో ఎవరిదో తెలుసా! అప్పలమ్మ అని క్యారియర్లు మోసే మనిషిది! ఇంత పెద్ద ఆఫీసులో ఆ కూలిమనిషి ఫోటో ఏమిటని ఆశ్చర్యపోతున్నావా? ఆమే ఈనాడు నా ఈ స్థితికి కారకురాలు! ఆమే నాకు మార్గదర్శకురాలు! ఈ అదృష్టం అంతా ఆమె కారణంగానే వచ్చిందని నా భావన!"

గోపాల్ ఆశ్చర్యంగా చూశాడు. "అవును — ఓ రోజు మా అన్నయ్య ఫాక్టరీకి క్యారియరు తీసికెళ్ళడానికి అప్పలమ్మ రాలేదు. అన్నయ్యకి ఆ రోజు నేను తీసికెళ్ళాల్సి వచ్చింది. నే నెలాగూ వెడ్తున్నానని మా యిరుగు పొరుగువాళ్ళు క్యారియర్లన్నీ నాకు అంటగట్టారు. ఎవరినీ కాదనలేని మొహమాటంతో, అందరి క్యారియర్లు సైకిలుమీద మోసు కెళ్తున్న నాకు "ఆరోజు" శాపంగా కనిపించిన ఆ ఘటనే వరంగా రూపొం దింది. ఈ ఉద్యోగం ఎప్పటినుంచి" అన్న అందరి వేళాకోళం, హేళన చేసిన ఆ భావనే, నా అదృష్టానికి ఆలంబన అయింది. ఆ క్షణంలో అవ మానం అనిపించిన ఆ సంఘటన ఒక్క క్షణం ఆలోచించగానే వరంలా కన్పించింది.

"అంతే - వెంటనే ఆచరణలో పెట్టేశాను - మా అప్పలమ్మ సాయంతో కొన్ని క్యారియర్లు సంపాదించాను. మిస్టర్ గోపాల్- ఎండలో చెమటలు కక్కుతూ, ఎడా పెడా సైకిలుకి క్యారియర్లు తగిలించుకుని, ఒక్కొక్కసారి డజను క్యారియర్ల చొప్పున మూడు నాలుగుసార్లు మూడేసిమైళ్ళు తొక్కుతూ, "నలభై" క్యారియర్లు సరఫరా చేసేవాడిని. నెలకి రెండొందలు సంపాదించడానికి "ఆనాడు" ఎన్ని కష్టాలు పడ్డానో చెపితే నీవిపుడు నమ్మవు. శారీరక శ్రమకంటే, యింట బయట అవమానాలు అవహేళనలు, అభ్యంతరాలు ఎదుర్కోడం ఎంతో కష్టమైంది. ఇంట్లో పరువు తక్కువ పనులు చేస్తున్నానని తిట్లు, సాధింపులు, బెదిరింపులు - మిత్రుల, పరిచయస్థుల వేళాకోళాలు! అవన్నీ పెడచెవినిపెట్టి మొండిగా

అందరిని కాదని నిలబడడం, చాలా కష్టమే అయింది. నెల తిరిగేసరికి రెండొందలు కళ్ళజూసేసరికి - రాజ్యాలు పొందినంత సంబరపడ్డాను. ఉత్సాహం పుంజుని - ఓ మూడుచక్రాల సైకిలుబండి అద్దెకు పుచ్చుకుని, ఓ "వంద" క్యారియర్లు సప్లయి చేయడం ఆరంభించాను. అంతే రాబడి ఐదువందలకి పెరిగింది. దమ్మిడి పెట్టుబడి లేకుండా నెలకి ఐదువందలు కళ్ళబడడం చూసి - హేళన చేసిన మిత్రులు దగ్గిర చేరారు అభ్యంతరాలు చెప్పిన పెద్దలు నా కార్యదక్షతని మెచ్చుకుంటూ భుజం తట్టారు.

నాలాంటి మరో యిద్దరు నిరుద్యోగ మిత్రులు నాతో కలుస్తాం అన్నారు. ముగ్గురం కలిసి పని చేయడానికి నిర్ణయించాం - మరిన్ని క్యారియర్లు సరఫరా చేయగలిగాం. రాబడి వెయ్యికి పెరిగింది. రాబడితోపాటు ఆలోచనలూ పెరిగాయి. బ్యాంకు లోను తీసుకుని ఒక టెంపో వ్యాను కొన్నాం - ఒకరు క్యారియర్లు తీసుకొచ్చి వ్యాన్‌లో వేయడం, మరొకరు డ్రైవ్ చేయడం, మూడో వాడు క్యారియర్లు అందించడం - ఆ పద్ధతిలో మునపటికన్నా నాలుగురెట్ల క్యారియర్లు అందించగలిగేవారం. ఖర్చులు పోను ముగ్గురికి చెరి ఐదు వందలు మిగిలింది. ఆ వచ్చిన లాభంతో, మరొకరిపేర మరొక టెంపో అప్పుచేసి కొన్నాం. ఆ విధంగా బ్యాంకు లోను తీరుస్తూ - ముగ్గురం శ్రమపడుతూ, నెలనెలకీ క్యారియర్ల సరఫరా సంఖ్య పెంచుకుంటూ, నెలకి మూడువేల ఆర్జనపరులమయ్యాం.

ఇదంతా చెప్పడం సుళువుగా చెప్తున్నాను - అంత కష్టం మీద, అన్ని అవరోధాలని దాటుకుంటూ, ఒక్కొక్క మెట్టు ఎక్కి వచ్చాం - మొదట్లో క్యారియర్లు మోసుకెళ్ళే పనివాళ్ళు, మా మీద తిరగబడ్డారు - వాళ్ళనోట దుమ్ముకొడ్తున్నాం అని దుమ్మెత్తిపోశారు. ప్రతి యింటికి తిరిగి తిరిగి క్యారియర్లు సంపాదించాల్సి వచ్చేది. చదువుకున్న వాళ్ళం అనీ - ఈ పనికి తలపడ్డాం అనీ జాలితో, సానుభూతితో క్యారియర్లు మాకిచ్చేవారు అందరూ. అంతేకాక, గంపలలో మోసుకెళ్ళే మనుష్యుల కంటే, మేము సైకిళ్ళమీద, వ్యానులమీద తీసికెళ్ళడంచేత యిల్లాళ్ళు మరో గంట రెండు గంటలు ఆలశ్యంగా, సావకాశంగా వంటవండి క్యారియరు

అందించ వచ్చుననే ఉద్దేశంతో మమ్మల్ని ప్రిఫర్ చేసేవారు. బ్యాంకు లోను తీరుస్తూ — పెట్రోలు ఖర్చులు భరిస్తూ, ఇంటి ఖర్చులు భరించుకుంటూ మేము మిగుల్చుకునేది తక్కువే అయినా, అంతటితో సంతృప్తి పడకుండా, మా బిజినెస్ వృద్ధి చెందించాలన్న పంతంతో అహోరాత్రులు కష్టపడేవారం. ముగ్గురం మూడు టెంపో వ్యానులు "డ్రైవ్" చేస్తూండడంతో క్యారియర్లు తీసుకొచ్చేవాళ్ళు, అవతల అందించే మనుష్యులు అవసరం అయ్యారు. గంపలతో క్యారియర్లు మోసే మనుష్యులు మా మీద దుఃఖపడ్తున్నారు అని, ఆ పని వాళ్ళకే యిద్దాం అని, వాళ్ళందరిని జీతాలకి మా కింద క్యారియర్లు అందించే మనుష్యులుగా పెట్టుకున్నాం.

మూడేండ్లు తిరిగేసరికి, మాకింద ఆరు టెంపోవ్యాన్లు - ముప్పైమంది జీతగాళ్ళు — పదివేల క్యారియర్లు సప్లయిచేసే స్థాయికి వచ్చాం, - అంటే నెలకి ఏభైవేల రూపాయల రాబడి ! జీతాయి, ఖర్చులు, అప్పులు-యింటి ఖర్చులు అన్నీ పోగా, మిగిలిన లాభాలతో వ్యానులమీద వ్యానులు కొనడం — మరిన్ని క్యారియర్లు ; మరింతమంది జీతగాళ్ళు ; యిలా వ్యాపారం అభివృద్ధిచేయసాగాం.

అంతదాకా వచ్చాక — బొంబాయినుంచి వచ్చిన ఓ మిత్రుడు మా ఉత్సాహం, కార్యదక్షత అంతా చూసి, బొంబాయిలో క్యారియరు "డబ్బారవాణా" అది ఎంత పకడ్బందీగా ఎంత క్విక్‌గా, ఎంత సిస్టమేటిక్‌గా జరుగుతుందో వివరించాడు. బొంబాయిలో రోజూ లక్షలకొద్ది క్యారియర్ల రవాణా అతి చురుకుగా ఒక రెండు గంటలలో ఎలా రవాణా అయిపోతాయో వివరించి — ఆ విధంగా మమ్మల్ని ఊరంతా క్యారియర్లు సప్లయిచేస్తే బాగుంటుందని సూచించాడు. ఎటొచ్చి బొంబాయిలో రైళ్ళలో వెళతాయి క్యారియర్లు — ఏ చోటికి వెళ్ళాల్సిన క్యారియర్లు అక్కడికి చేరగానే, అక్కడ మనుష్యులు సిద్ధంగా వుండి అవి అందుకుని ఏఏ ఆఫీసులు, స్కూళ్ళు చేరాల్సినవి చేరుస్తారు — ప్రతీ క్యారియరు డబ్బాకి తాళం వుంటుంది' ఆ డబ్బామీద నెంబరు, వెళ్ళాల్సిన ఏరియా గుర్తు వుంటుంది — అన్ని లక్షల క్యారియర్లు రోజూ సరఫరా అవుతున్నా, ఏదీ

తప్పిపోకుండా, కరెక్టుగా సంకేత స్థలం ఎలా చేరుతుందో వివరిస్తుంటే, మాలో ఉత్సాహం, ఉద్రేకం కట్టలు తెంచుకుంది. కార్య రంగంలోకి దుమికాము.

ఊరంతా మేమే క్యారియర్లు సప్లయి చేయడానికి సంసిద్ధపడ్డాం — ప్లాన్లు తయారుచేశాం, ఈ నగరం జనాభా పదిహేను లక్షలు ! రోజుకి లక్ష క్యారియర్లు సరఫరా చేయాల్సి వుంటుంది. స్కూలు పిల్లలు, ఆఫీసుల కెళ్ళేవాళ్ళు, వెంట తీసికెళ్ళేవాళ్ళు తీసికెళ్ళగా, లక్ష క్యారియర్లు సరఫరా జరుగుతూందని లెక్కలు తేల్చాయి. వెంటనే వూర్లో క్యారియర్లు తీసికెళ్ళే మనుష్యులందరిని సమావేశ పరిచాం — వారికి ఒక్కొక్కరికి నూరు రూపాయల జీతం చొప్పున నిర్ణయం చేశాం - ఒక్కొక్క వీధికి ఒక్కొక్క మనిషి. ఆ మనిషి నూరు క్యారియర్లు వ్యాన్‌కి అందించాలి — తిరిగి ఖాళీవి యిళ్ళకి అప్పచెప్పాలి. ఒక డజను టెంపో వ్యానులు ప్రతీ వీధినుంచి తిరిగి క్యారియర్లు అందుకుని ఒక్కో వ్యాను ఒక్కో ఏరియాకు వెడతాయి ఆ ఏరియాలో అక్కడ మనుషులు ఆ క్యారియర్లు అందుకుని ఎక్కడికి అందాల్సినవి అక్కడికి చేరుస్తారు. ఆ విధంగా పకడ్బందీగా ఏర్పాటులు జరిపాం. క్యారియరు మోసే మనుష్యులు, వాళ్ళ మైళ్ళకొద్ది నడవక్కర లేకుండా, వాళ్ళు సంపాదించే దానికంటే మేము ఎక్కువ జీతాలు యివ్వడంతో, సంతోషంగా మాతో కల్సిపోయారు, ఊరంతా మేమే సప్లయ్ చేయడం ఆరంభమైంది. ఒక గంటలో క్యారియరు చేరుతుందని, యింట్లో యిల్లాళ్ళు సావకాశంగా వండి, వేడి వేడి భోజనం భర్త — పిల్లలు తినగలరని, యిదివరకు ఉదయం వెంట తీసికెళ్ళే వారు కూడా, మా సిస్టమ్ చూసి క్యారియర్లు యివ్వడం ఆరంభించారు. అనుకున్న దానికంటే బిజినెస్ దినదినాభివృద్ధి పొందింది.

ఇంతమంది పనివాళ్ళు, డ్రైవర్లు, క్లీనర్లు వీళ్ళందరూ చేరడంలో ఆఫీసు తెరవవలసి వచ్చింది. మేం ముగ్గురం పార్టనర్స్‌గా ఆఫీసు తెరిచాం. లాభాలు మూడు వాటాలు ! మేం ఆరంభించిన వేళా విశేషం ఏమిటో గాని, మా యీ కంపెనీ దినదినాభివృద్ధి పొంది ఈ నాటికి

యింతదయి లక్షలార్జిస్తున్నాం. రోజుకి లక్ష క్యారియర్లు సరఫరా చేసే ఆ సంపాదన కాక - ఇరవై టెంపో వ్యానులు క్యారేజి సప్లయి చేయడం అయ్యాక, మిగతా టైమంతా అద్దెలకి తిప్పుతూ వుంటాం. ఈనాడు మొత్తం మా క్రింద, ఐదు వందలమంది పనిచేస్తున్నారు. ఆఫీసు స్టాఫ్ - డ్రైవర్లు - క్యారియరు బాయ్‌లు అన్నిరకాల వాళ్ళున్నారు - ఎక్కువ మందికి జీవనోపాధి కల్పించే ఉద్దేశంతో, ఒక్కొక్క క్యారియరు మని షికి నూరు క్యారియర్లు అందించే పనిమాత్రం యిచ్చాం - బిజినెస్ పెరిగిన కొద్దీ మేము, ప్రొప్రయిటర్లగా ముగ్గురం, మా మా పనులు కేటాయించు కున్నాం - నేను ఆఫీసు పని చూస్తే - నా మిత్రుడు ఒకడు క్యారియర్ సరఫరా సరిగా జరుగుతున్నది, పనివాళ్ళ అవసరాలు చూస్తాడు - మూడో వాడు వ్యానులు అద్దెకీయడం, వాటి పేర్లు మొదలైన వ్యానులకి సంబం ధించింది చూసుకుంటాడు" -

గోపాల్ ఆశ్చర్యంగా కథ వింటున్నట్టు వినసాగాడు కుతూహ లంగా. - "ఏం మిస్టర్ ఆశ్చర్యంగా నమ్మశక్యం కానట్టు అన్పిస్తూందా?" రామ్‌చంద్ నవ్వుతూ అన్నాడు.

"నిజంగానే నమ్మశక్యం కావడంలేదు. - క్యారియర్లు సరఫరా చేసి లక్షలార్జించారంటే -"

"అదే నేను చెప్పేది మిష్టర్ - అలాంటి చిన్న పనులు చేయడం అవమానం, పరువు తక్కువ అనుకుంటే మనం ఎన్నటికీ పైకి రాలేం - విదేశాలు అంత ప్రగతి సాధించాయంటే, ప్రతీవారు చిన్న, పెద్ద కష్టపడి పని చేస్తారు, ఎంత చిన్న ఉద్యోగం అయినా చేయడానికి సిద్ధపడ్తారు. దొంగతనం - ముష్టి ఎత్తడం తప్ప యింకే పనన్నా అవమానకరం కాదనుకుంటారు. అందుకే ఆ దేశాలు బాగుపడ్డాయి ఎటొచ్చి మన దేశంలోనే ఈ భేషజాలు - తినడానికి తిండిలేకపోతే పస్తులుంటారు కాని, చిన్న చిన్న పనులు చేయడం పరువు నష్టం అనుకుంటారు. మన ఈ దృక్పథం మారేవరకు మనం బాగుపడం - చదువు విజ్ఞానానికి కాదు, ఉద్యోగార్జనకి మాత్రమే అనే దురభిప్రాయం తొలగిపోవాలి.

ప్రతివారికీ - చదివిన అందరికి ఉద్యోగాలు ప్రభుత్వం చూపలేదని ధుయ్యి పడితే, ప్రభుత్వం ఎంతకని చూపగలదు!"

"కాని, అందరూ మీలాంటి అదృష్టవంతులే వుంటారా! ఎందరికి యిలాంటి అవకాశం దొరుకుతుంది. పోనీ ఏ స్మాల్‌స్కేల్ యిండస్ట్రీయో ఆరంభించాలంటే, బ్యాంకులో అప్పు తెచ్చుకోడం కూడా ఎంతో గగన మవుతూంటే ఏం చెయ్యగలం. అప్పుతెచ్చుకున్నా ఏ పరిశ్రమ ఆరంభిం చాలన్నా, గవర్నమెంటు పర్మిట్లు, మెటీరియల్ దొరకడం ఆ అవస్థలు అన్నీ పడే ఓపిక ఎందరికుంటుంది?"

"అవును. కాని ఇండస్ట్రీస్ స్టార్ట్ చెయ్యక్కరలేదు. ఓ టాక్సీ కొనుక్కో స్వయంగా నడుపుకో. ఓ నాలుగు గేదెలు కొని చిన్న డెయిరీ ఫారంగా ప్రారంభించు. ఓ ఏభై కోళ్ళు కొని చిన్న పౌల్ట్రీ ఫారం ఆరంభించు. అదీకాకపోతే ఓ కిళ్లీకొట్టు పెట్టు - యింకా ఓపిక వుంటే మీ యింట్లోవాళ్ళందరితో కలిసి చిన్న హోటలు ఆరంభించు- ఓ మొబైల్ రెస్టారెంటు ఆరంభించు. మిస్టర్ - చెయ్యాలంటే ఎన్నో బ్రతుకుతెరువు మార్గాలున్నాయి అన్నిటికంటె ముఖ్యం పట్టుదల, కార్యదక్షత, ఓపిక ముఖ్యం. వాటికంటె ముఖ్యమైనది చేస్తున్న పని అప్రదిష్ట, అవమానకరం అనుకుంటే ఏం సాధించలేరు. ఆ అహం వదులుకున్ననాడే జీవితంలో పైకి రాగలవు-"

"మిస్టర్ గోపాల్ యిదంతా యింత ఓపిగ్గా ఎందుకు చెప్పానో అర్థం అయిందా."

"అర్థం అయింది. కాని యింత చెప్పినవారు నన్నేం చెయ్యమం టారో సలహా చెపితే మీకు కృతజ్ఞతలు చెప్పుతాను."

"చెప్పుతాను. అందుకే అసలు ఈ ఆఫీసు వుంది. నీలాంటి నిరు ద్యోగుల కందరికి నా కథ చెప్పి, వాళ్ళని ప్రోత్సహించి, వాళ్ళకేదో ఒక బతుకుతెరువు ఏర్పరచడమే నా ధ్యేయం. కాని మిస్టర్ గోపాల్! నా దగ్గిరకి ఉద్యోగం కోసం వచ్చే అందరిని ముందుగా పరీక్షించేది ఏమిటో తెలుసునా! ఈరోజు నీకు క్యారియర్‌బాయ్ ఉద్యోగం మాత్రం

యిస్తానని చెప్పినట్టే అందరికి చెపుతాను. చిన్నతనం, పరువునష్టం అనుకోకుండా వెంటనే ఆ పనికి అంగీకరించిన వాళ్ళమీద, ప్రత్యేక శ్రద్ధ కనపరచి వాళ్ళకి మంచిపని దొరికేట్టు చూస్తాను. ప్రతీవాడు ఆఖరిమెట్టు నుంచి పై మెట్టు చేరుకోవడమే వాంఛనీయం! ప్రతిమెట్టు ఎక్కుతూ గమ్యం చేరుకోబోతూంటే శ్రమమరచి ఏదో సాధించిన గర్వం, అనుభూతి రావాలి అందరికి. అలాంటి మనిషే జీవితంలో ఎదురుదెబ్బలకి తట్టుకుని నిలబడగలడు. అలాంటి మనిషే యితర్ల కష్టసుఖాలు గ్రహించగలడు. అందుకనే, నా దగ్గిరికి ఉద్యోగం కోసం వచ్చే ప్రతి మనిషినీ, ముందు ఆరునెలలు ఆఖరిమెట్టు ఉద్యోగంలో, ఎప్రంటిస్‌గా అన్నట్టు వుంచుతాను. తను చేసే పని పరువుతక్కువది కాదు, అని గర్వంగా తలెత్తుకు తిరిగే వీలు కల్పించాక, వారి వారి తాహతు, చదువులని బట్టి ఉద్యోగావకాశాలు కల్పిస్తాను. అందుకు సిద్ధపడినవారే నా దగ్గిర పని చెయ్యాలి."

గోపాల్ ఏదో చెప్పబోయి తడబడ్డాడు — రామ్‌చంద్ గోపాల్ మొహ కవళికలని పరీక్షిస్తూ "అదిగో! ఇంకా అహం నీలో వదలలేదు. త్వరగా వదుల్చుకో మిస్టర్."

"సరే. ముందు ఆరునెలలు క్యారియర్‌బాయ్ ఉద్యోగం యిస్తారు. తరువాత ఎంతమందికని మీరు ఉద్యోగాలు యిస్తారు?" గోపాల్ కుతూహలంగా అడిగాడు.

"అన్ని ఉద్యోగాలు నా దగ్గిరే వున్నాయని కాదు. నా పేరు ప్రతిష్టలు ఉపయోగించి మిగతాచోట్ల కొందరికి, వీలున్నంతవరకు నా క్రింద, యిలా పనులు చూపుతాను. అలాంటి అవకాశం కనపడనిచోట స్వయంగా ఏదన్నా చిన్న చిన్న బిజినెస్‌లు పెట్టుకోవాలనుకునే వారికి డబ్బు సమకూరుస్తాను. రిక్షా తొక్కుకోవాలంటే రిక్షా కొని యిస్తాను. టాక్సీ నడుపుకుటానంటే, టాక్సీ కొనే డబ్బు యిస్తాను. కిళ్ళీ కొట్టు, ఓ దుకాణం పెట్టుకోడానికి, ఓ కుట్టుమిషను, గేదెలు కొనడానికి, ఎవరికి ఏ పనిలో ఉత్సాహం వుంటె దానికి సరిపోయే డబ్బు యిస్తాం-"

"వూరికేనా, అప్పుగానా ?"

"అతి స్వల్ప వడ్డీకి యిస్తాం మొదటి ఏడు అసలు వడ్డీ వుండదు. తరువాత, వాళ్ళు తీసుకున్న డబ్బునుబట్టి ఏడాది కింత అని తీరుస్తారు."

గోపాల్ ప్రశంసా పూర్వకంగా చూశాడు. "సార్ - నిజంగా యిన్ని కష్టనిష్టూరాలకి ఓర్చి మీరింత శ్రమ తీసుకోడం" కృతజ్ఞతగా అన్నాడు.

"నే ననుభవించాను గనక, నీలాంటివారు ఆ బాధలు పడకూడదని దానికి నా చేతులో వున్నంతవరకు సాయపడాలని నా ప్రయత్నం. ఇదీ ఒక బిజినెస్సే. డబ్బు పెట్టుబడిపెట్టడం, వడ్డీలు అదీ - కాని, యిందులో కాస్తో కూస్తో పరోపకార చింత వున్నదని నీలాంటివారు గ్రహిస్తే, నా శ్రమకి ఫలితం వుంటుంది - కృతజ్ఞతలు చూపకపోయినా నా ఆశయాన్ని గుర్తిస్తే అదే పదివేలు...."

"సార్ - యిన్నాళ్ళు మీ దగ్గిరకి రానందుకు విచారిస్తున్నాను. మీరు నన్ను కొత్త మనిషిని చేశారు. మీ మేలు మరిచిపోలేను. రేపటి నుంచి పనిలో ప్రవేశిస్తాను సార్ - మిమ్మల్నే నమ్ముకున్నాను. నన్నేం చేసినా మీ యిష్టం —" గోపాల్ గొంతు కృతజ్ఞతతో నిండిపోగా లేచి నిల్చుని చేతులు జోడించాడు. "మీకెలా కృతజ్ఞతలు చెప్పాలో, మీ ఋణం ఎలా తీర్చుకోవాలో...."

రామ్‌చంద్ లేచి ఆప్యాయంగా గోపాల్ బుజం తట్టి .... "తృప్తి ఆనందంకంటె, ఎవరైనా ఇచ్చేది ఏముంటుంది గోపాల్" అన్నాడు సంతృప్తిగా.